

Тенденції реалізації державної політики протидії контрабанді

Павло Пашко,
заступник Голови Державної митної служби України,
кандидат технічних наук

Контрабанда є одним із найнебезпечніших злочинів у господарській діяльності та суспільному житті. Ця проблема не обходить жодну країну. Тому протягом останніх років Державною митною службою України поряд зі спрощенням митних процедур та вжиттям ряду організаційних і практичних заходів, спрямованих на підвищення привабливості України як транзитної й торгівельної держави, ведеться активна робота щодо підвищення ефективності й результативності протидії економічній контрабанді, захисту внутрішнього ринку.

Вперше за останні роки контрабанда розглядається Урядом України ширше, аніж незаконне переміщення товарів та предметів. А відтак і боротьбу з контрабандою необхідно вести комплексно, із застосуванням усіх можливих сил і засобів та усуненням причин і умов, які сприяють скоєнню цього злочину.

З метою забезпечення належного рівня виконання завдань щодо посилення боротьби з контрабандою, створення належних умов для прозорішої економічної діяльності на національних ринках, усунення передумов для нелегального імпорту та переорієнтування товаропотоків у легальний обіг Кабінетом Міністрів України розроблено Державну програму "Контрабанді - СТОП", яка реалізується митними і правоохоронними органами України. У результаті реалізації заходів, передбачених Програмою, до держбюджету додатково надійшло 5,9 млрд. грн.

Враховуючи вимоги часу, Державна митна служба України у процесі роботи постійно вивчає окремі зовнішньоекономічні операції, впроваджуючи прог-

нозування ризиків під час їх здійснення, а також відстежує маршрути руху товарів.

Держмитслужбою запроваджено контроль за порушенням і розглядом справ окремої категорії, зокрема, тих, що відрізняються значною вартістю предметів правопорушень, які реально вилучені, та фактами виявлення незаконного переміщення зброї, наркотичних засобів, історичних і культурних цінностей. Вжиті заходи вже принесли очікувані результати.

Протягом 2005 року митними органами порушено 312 кримінальних справ про контрабанду на суму 319 млн. грн. Вартість предметів контрабанди зросла у порівнянні з 2004 роком майже удвічі (тобто на 98%). Реально вилучено предметів контрабанди на суму 66,4 млн. грн.

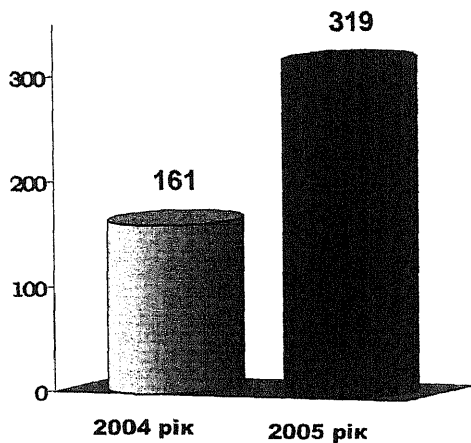
Активізувалася робота з виявлення фактів контрабанди наркотичних засобів; кількість таких справ у поточному році збільшилась на 15 (з 91 справи до 106).

Митними органами заведено 25 608 справ про порушення митних правил на суму 932 млн. грн. Поряд зі зменшенням кількості справ про порушення митних правил постійно зростає вартість реально вилучених предметів правопорушень: з 246,8 млн. грн. у 2003 році - до 294,2 млн. грн. у 2004 році та 321,4 млн. грн. у 2005-ому.

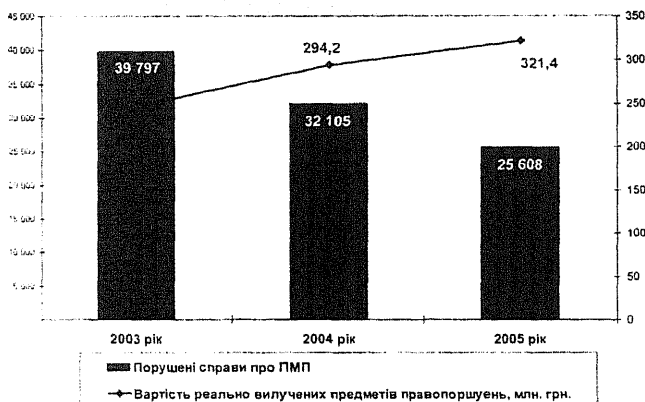
З метою підвищення ефективності протидії митним правопорушенням, мінімізації тіньових механізмів при здійсненні зовнішньоекономічних операцій зроблено кроки для наближення українського законодавства до стандартів Європейського співтовариства.

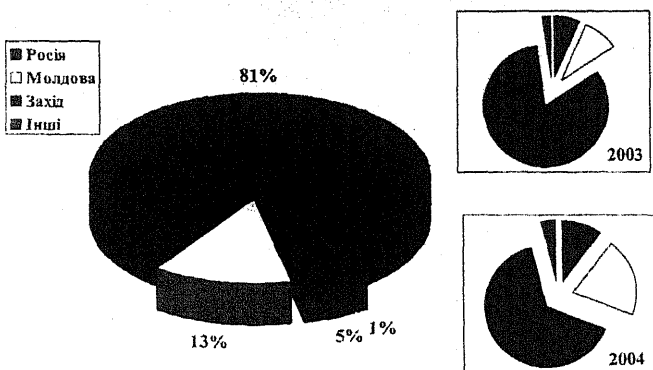
Вартість предметів контрабанди, млн. грн.

Справи про порушення митних правил

Доля затримань тютюнових виробів в розрізі окремих ділянок державного кордону України за 2005 рік

- Ініційовано зміни до законодавства з метою оптимізації ставок ввізного мита.

Довідка. Майже на 3,5 тисячі товарних підкатегорій (31% від загальної кількості товарних підкатегорій) встановлено нульові ставки ввізного мита. Для уникнення надмірної диференціації, деталізації та запобігання зловживанням проведено уніфікацію ставок ввізного мита на ідентичні та подібні товари.

Забезпечено контроль за визначенням митної вартості як бази оподаткування товарів.

Довідка. Держмитслужбою підготовлено законопроект "Про внесення змін до Митного кодексу України" стосовно врегулювання питань визначення митної вартості, який 22 грудня 2005 року був прийнятий Верховною Радою України у другому читанні і в цілому як закон.

- Спрощено порядок застосування процедур митного оформлення і забезпечено гармонізацію законодавства України з питань визначення країни походження товарів з нормами Світової організації торгівлі.

Довідка. Запроваджено Порядок прийняття попереднього рішення про країну походження товару.

- Проведено роботу з вдосконалення, прискорення та спрощення технологій митного контролю та митного оформлення.

Довідка. З 30 квітня 2005 року в митницях запроваджено митне оформлення товарів за принципом "єдиного вікна", що значно скорочує час здійснення митних процедур.

З червня 2005 року набрало чинності ініційоване Держмитслужбою рішення Уряду про здійснення у пунктах пропуску через державний кордон України попереднього документального контролю товарів усіма контролюючими службами за принципом "єдиний офіс".

На виконання доручення Уряду в 2005 році розпочато роботу зі створення системи громадської підтримки очищення митних органів від хабарництва та проявів корупції, залучення до цієї системи суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності та громадян як добровільних помічників митної служби.

Запроваджено іменну Стоп-картку, яку визначені митними органами суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності можуть пред'являти працівникам митного органу у випадку створення останніми штучних перешкод під час здійснення митного контролю та оформлення.

Облаштування пунктів пропуску, обов'язкова наявність у кожному з них правил переміщення товарів, поширення нормативно-правових актів Держмитслужби через засоби масової інформації сприяло підвищенню загальної правової грамотності населення, і як наслідок - скорочення кількості правопорушень, які допускалися внаслідок необізнаності з чинними правовими нормами.

Практика показує: нині, коли контрабанда набуває більш складних форм і методів, ефективна боротьба з цим явищем можлива тільки за умови організації роботи, спрямованої на попередження протиправних дій.

У межах виконання Державної програми "Контрабанди - СТОП" митними органами України аналізуються виявлені факти контрабанди, відстежуються шляхи незаконного переміщення товарів і основні тенденції порушень митного законодавства, на цій основі здійснюється прогнозування дій правопорушників і планування відповідних заходів щодо протидії контрабандній діяльності.

Запровадження щоденного моніторингу вантажопотоків забезпечує системний контроль за операціями з товарами, що віднесені до групи ризику. З метою реалізації Заходів Плану дій Україна - ЄС затверджено Концепцію створення, запровадження і розвитку системи аналізу та керування ризиками і Положення про систему аналізу й селекції чинників ризику при визначенні окремих форм митного контролю.

Окрема увага приділяється питанню незаконного обігу алкогольної та тютюнової продукції. Через суттєву різницю цін на внутрішньому й світовому ринках кримінальні угруповання і недобросовісні підприємці вдаються до незаконного переміщення алкогольних і тютюнових виробів. Наявність великої кількості суміжних країн (Росія, Білорусь, Польща, Словаччина, Угорщина, Румунія, Молдова), "прозорість" значної частини державного кордону і той факт, що Україна є "воротами" в Європу для країн Сходу, створюють привабливі умови для нелегального переміщення цих виробів.

Для протидії контрабандному переміщенню через митний кордон такої продукції українські митники та правоохоронці розробляють і здійснюють спеціальні операції, допомагають певним чином також митні органи інших країн.

У результаті впродовж 2005 року митними органами України виявлено близько трьох тисяч випадків незаконного переміщення алкогольних напоїв, спирту, тютюну й тютюнових виробів. При цьому вилучено понад 90 тис. л спирту, 212 тис. л горілчаних виробів, 39 млн. шт. сигарет і більше ніж 86 т тютюну. Загальна вартість таких затриманих предметів становить понад 3 млн. дол. США.

У серпні 2005 року Херсонською митницею під час огляду контейнерів з папером, які прибули на теплоході "Алькор" із порту Стамбул (Туреччина), виявлено горілчані вироби іноземного виробництва з українськими акцизними марками - 139 499 пляшок, загальною вартістю 10,5 млн. грн. (2 млн. дол. США). За даним фактом порушено кримінальну справу про контрабанду.

У порівнянні з минулими роками спостерігається тенденція до переорієнтування незаконного переміщення тютюнових виробів. Сьогодні контрабанда цього виду товару має місце практично на всіх ділянках кордону. Найактивніші серед них є західна - 81%, українсько-молдовська - 13%, українсько-російська - 5%.

Отже, українсько-польська та українсько-угорська ділянки кордону залишаються дуже напруженими: сигарети вивозять у невеликій кількості як фізичні особи - безробітні мешканці прикордонних районів, так і переважно великими партіями під прикриттям юридичних осіб - іноземних громадян для збуту в країнах Європейського Союзу, де сигарети набагато дорожчі, ніж в Україні.

14 жовтня 2005 року на митному пункті "Тиса" Чопської митниці під час проведення митного контролю вантажного автомобіля, за кермом якого був громадянин Угорщини, який прямував з території Молдови до Бельгії у режимі "транзит", було виявлено тайник, в якому було сховано 77 490 пачок сигарет "REGAL" вартістю 139,5 тис. грн. (близько 28 тис. дол. США).

2 червня 2005 року громадянин Молдови намагався перемістити через митний кордон України (Рава-Руська митниця) 132 тис. шт. сигарет, використавши тайник. Схованку виготовлено шляхом встановлення у конструктивній порожнині стелі мікроавтобуса до-

Структура контрабандного переміщення тютюнових виробів

Шляхи переміщення наркотиків через територію України

даткових перегородок, ззовні сторони були декоровані дерев'яною "вагонкою". За перегородками містилися приховані сигарети. Вантаж прямував до Польщі.

В умовах економічної нестабільності протягом останніх років спостерігається поширення інтересу до України з боку міжнародних злочинних угруповань, пов'язаних з наркобізнесом, торгівлею зброєю і вибуховими речовинами. Тому питання боротьби з контрабандою наркотиків, зброї та вибухових речовин є пріоритетними у діяльності Державної митної служби України.

Характерною ознакою сучасності стала інтернаціоналізація торгівлі наркотиками; країни, які не є великими виробниками або споживачами, виявилися втягнутими в наркобізнес. До них можна зарахувати і Україну, проти якої "грає" її вигідне географічне положення і яка є своєрідним мостом між Сходом та Заходом. Розгалужена інфраструктура доріг та маршрутів відповідно до видів транспорту забезпечує переміщення значної кількості як пасажирів, так і різноманітних вантажів зі Сходу Європейського континенту, а також із Азії на Захід тощо.

Виявлення та вилучення правоохоронними органами різних держав з незаконного обігу наркотичних речовин певним чином дозволяє відстежити географічні маршрути їхнього переміщення. Спостерігається активне вивезення з Афганістану й Пакистану великих партій наркотиків групи опіатів, у першу чергу героїну до країн Західної Європи та США "Балканським шляхом" і через країни Середньої Азії, Росію, Україну - "Шовковим шляхом", у тому числі з використанням нелегальних мігрантів як наркокур'єрів.

Зрозуміло, що ситуація практично на всіх кордонах України протягом тривалого часу залишається дуже напру-

женою. Протягом 2005 року митними органами України припинено 701 випадок незаконного переміщення через митний кордон України наркотичних речовин.

Найпривабливішим для наркоділків є Чорноморське узбережжя. Близькість Туреччини провокує пошук можливості їхнього незаконного переміщення транзитом через територію України до країн Західної Європи великими партіями в морських контейнерах. Після того, як співробітниками Чорноморської регіональної митниці у 2000 році було виявлено понад 3 т марихуани у вантажі бананів, що прибув із Колумбії, а у 2002 році в рамках операції "Truck Stop" - найбільшу партію героїну - 203 кг 390 г у

тайнику автомобіля, що прямував із Туреччини до Польщі з вантажем взуття, особлива увага приділяється контейнерам, які надходять із Туреччини та країн Азійського регіону. Характерною ознакою цього регіону є транспортування наркотиків у власних речах пасажирів і вантажах.

У січні 2004 року Чорноморською регіональною митницею спільно із СБУ проведено контрольовану поставку, в результаті якої припинено канал незаконного переміщення з Пакистану через країни Персидської затоки та Чорноморського басейну в Україну 1 кг героїну афганського походження, що слідував без супроводу у багажі, який належав громадянину Пакистану.

У листопаді 2005 року в результаті проведення контрольованої поставки СБУ за участю Бориспільської митниці затримано понад 2 кг кокаїну.

Одночасно митна територія України на кордоні з країнами Західної Європи й Молдовою використовується для транзитного переміщення наркотиків, що незаконно ввозяться через східний і причорноморський регіони для подальшого транспортування до країн Західної Європи. Найвідоміший факт - затримання понад 6 т гашишу Карпатською регіональною митницею у 1998 році.

У липні 2005 року на пропускному пункті "Лужанка" Закарпатської митниці під час проведення контролю легкового автомобіля ВАЗ, водієм якого був громадянин України, виявлено близько 16 кг екстракційного опію, прихованого у задньому бампері.

У квітні 2005 року співробітниками Кельменецької митниці в рейсовому автобусі "Кишинів - Москва" у громадянки Молдови вилучено 1 кг 706 г марихуани яка була прихована в сумці з продуктами харчування (у тваринному жирі).

Останній факт. 8 лютого 2006 року працівниками Котовської митниці під час проведення митного огляду автомобіля Audi, яким керував громадянин Молдови, виявлено близько 10 кг марихуани, прихованої у порожнинах дверей.

Через кордон з Російською Федерацією має місце переміщення наркотичних речовин як з Росії в Україну, так і навпаки. Тут проходять шляхи переміщення товарів із країн Середньої Азії та Кавказу, де з давніх часів вирощують і вживають наркотики рослинного походження. В основному це "важкі" наркотики, які направляються через територію України до країн Західної Європи.

З України вивозять головним чином наркотичну сировину місцевого походження, яку доставляють для переробки і подальшого переправлення на територію Російської Федерації. Ті, хто перевозить наркотики, використовують залізницю, оскільки в залізничному потязі більше можливостей приховати наркотики, а у разі їх виявлення важко довести належність такого "вантажу" конкретній особі. Так, працівниками Глухівської митниці у січні 2005 року під час проведення митного контролю потягу "Жмеринка - Москва" в рундуку вагону було виявлено 3 кг 800 г марихуани.

У травні працівники цієї ж митниці під час огляду рейсового автобуса "Тирасполь - Москва" виявили приховану у колонках до музичного центру, які знаходилися у багажному відсіку автобуса, 2 кг 304 г. марихуани.

Враховуючи загрозливу ситуацію у світі - активізацію терористичної діяльності, коли спостерігається тенденція до збільшення кількості спроб незаконного переміщення через митний кордон зброї, боєприпасів, вибухових речовин, митні органи України приділяють особливу увагу контролю, щоб забезпечити протидію незаконному переміщенню цих предметів. У 2004 році припинено 494 спроби незаконного переміщення зброї та вибухових речовин, у 2005 - 473 спроби.

Найвідоміший факт - виявлення у 2002 році Ягодинською митницею у вантажі мисливської зброї та боєприпасів до неї, що прямував з Німеччини та Франції на адресу української фірми "Europ Arm Sport", прихованих від митного контролю набоїв до бойової нарізної вогнепальної зброї (94 тис. шт.).

Зброя, набої до неї та вибухові речовини надходять в Україну з місць колишніх і нинішніх бойових дій - зон чеченського, абхазького, придністровського конфліктів. Відповідно, найбільша кількість контрабандної зброї вилучається митними органами в регіонах, що безпосередньо межують з такими зонами.

Внаслідок активізації міжнародного тероризму, контрабанди зброї, наркотичних засобів розширюється міжнародне співробітництво митних органів.

Так, у жовтні 2004 року в Києві відбулася Конференція з митного співробітництва на кордонах у рамках нової політики сусідства, що сприяло зміцненню стосунків між митними адміністраціями і пошуку рішень спільних проблем.

З Митною адміністрацією Республіки Польща підписано протокол, в якому визначено необхідність створення у пунктах пропуску через українсько-польській кордон "контактних пунктів", що сприятимуть більш оперативному обміну інформацією, необхідною для виявлення та припинення митних правопорушень.

Важлива подія 2005 року - започаткування проекту технічної допомоги, в рамках якого Міністерство оборони США надасть протягом найближчих 9 років обладнання для потреб митних органів України на суму 50 млн. дол. США.

Держмитслужбою України налагоджено постійний обмін інформацією зі Всесвітньою митною організацією, Інтерполом, митними і правоохоронними органами інших країн для надання допомоги у розслідуванні кримінальних та адміністративних справ.

І саме у повсякденній роботі митні органи України стикаються з проблемами, що зумовлені обмеженістю їхнього статусу як правоохоронних органів. Це негативно позначається на остаточних результатах протидії контрабанді, яка набуває більш складних форм і методів, адже контрабандисти мають найсучаснішу техніку та засоби зв'язку. Якщо не вжити належних оперативних заходів, виявити такі злочини неможливо.

Відповідні органи країн СНД та Європи не надають митним органам України необхідної інформації про виявлення та припинення контрабанди через те, що останні не є суб'єктом оперативно-розшукової діяльності. Необхідність надання таких повноважень зумовлена потребою усунути суперечності у правовому полі, в якому сьогодні працюють вітчизняні митні органи.

Слід зазначити, що серед країн ЄС та СНД лише митні органи України не мають права на оперативно-розшукову діяльність. Європейський Союз також вимагає від України розширення правоохоронних повноважень митної служби та здійснення розвідувальних заходів для посилення боротьби з контрабандою.

На нинішньому етапі розвитку держави запроваджено Концепцію реформування правоохоронних органів. Сподіваємось, що ініціатива Держмитслужби, втілена в рішення Міжвідомчої комісії з питань реформування правоохоронних органів щодо створення в структурі Державної митної служби України правоохоронної складової з наданням їй повноважень здійснення оперативно-розшукової діяльності та досудового слідства, буде підтримана.